PROGRAMMA PENTECOSTALE,

quo

RECTOR

ACADEMIAE ROSTOCHIENSIS,

GEORG. CHRISTOPHORVS DETHARDING,

PHIL. ET MED. D. HVJVSQVE PROF. DVCAL. P. O.

VALIDISSIMVM SPIRITVS SANCTI DE CHRISTO TESTIMONIVM,

PIA MENTE MEDITANDVM SISTIT,

&

CIVES ACADEMICOS,

ut

praeſens Feſtum deuoto animo, ſanctisque moribus celebrent, pro officii ratione grauiter ac ſedulo hortatur.

ROSTOCHII,
Typis JOH. JACOBI ADLERI, SERENISS. PRINCIPIS & *ACAD.* Typographi.

244

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

FLagitant, Cives Optimi! partes officii Rectoralis hodie, quando memoriam magni iſtius beneficii, quo Chriſtus a Patre miſit Spiritum S. ſuis Apoſtolis ad colligendam ipſi per orbem Eccleſiam, pia mente recolimus, vt vosmet illa, qua decet grauitate compellem; partim, vt inſigne iſtud beneficium vobiscum digniter reputetis, partim vero, vt ſtudium omne veſtrum in id collocetis, ne illa, quae Chriſtus quotidie in nos effundit, Spiritus ſui charismata in caſſum accipiatis, aut neglectui habeatis. In tanta autem materiae, ſiue dogmaticae ſiue paræneticae, quae hoc ſcriptionis genere tractarl poſſet, vbertate, dubitaui ferme, quid mihi eſſet ſcribendum. Verum euoluenti protinus ſacras paginas, primum ſe mihi obtulit iſta Saluatoris noſtri, abitum ex hoc mundo parantis, & diſcipulos, quos per orbem mittere decreuerat, inſtruentis praedictio: Jo. XV. 26. *Quando venerit*, inquit, *paraclètus, quem ego vobis miſſurus ſum a Patre, Spiritus veritatis, qui ex Patre exit, ille teſtabitur de me!* Certe, ſi DEus Pater Filium ſuum vnigenitum, humana non ſolum carne veſtitum, ſed & in aſſumta humana natura contemtiſſimam ſerui formam prae ſe ferentem citra ſufficiens de tanta perſona, in tanta exinanitione quaſi diſſimulata, teſtimonium in orbem miſiſſet; ecquis ſuſpicari duntaxat potuiſſet, JE-

ſum Nazarenum non eſſe ſolum Meſſiam, a tot inde ſeculis deſideratiſſimum, ſed & ipſum Patri ὁμοούσιον Filium DEI. Præſertim, quum is Eccleſiae Judaicae Antiſtitibus adeo exoſus, & ab iis, euibrato in ſecus ſentientes anathematis fulmine, obſtinato conſilio reiectus, quinimo a ſuo populo variorum criminum poſtulatus, ad abiectiſſimam crucis mortem traditus eſſet; qua de re non potuit non fama ad omnes, maxime quoque diſſitas gentes propagari. Conuerſione itaque tam Judaeorum, quam reliquarum gentium ad Chriſtum, propagatione quoque Euangelii cum ſucceſſu, difficilius fere nihil concipi poterat. Sicut enim Chriſtus *Judaeis ſcandalum*, ita *Ethnicis ſtultitia praedicabatur* 1. Cor. I. 23. Quid non ſubinde, ſuggerente velut ipſo diabolo, effutiit Judaeus apella nefandarum blaſphemiarum, & criminationum, vt benedicti noſtri Saluatoris nomen omnibus populis redderet ſuſpectum & infeſtum. Nec iſta malitia fine ſuo peſſimo fruſtrata fuit omnino. Quid enim aduerſus aliquem plus ſolet valere, quam ſiniſtrum ſuorum popularium teſtimonium, reprobansque iudicium propriae gentis per continuam traditionem ſibi conſtans? Cui ſatis ſpecioſae Seruatoris noſtri apud gentes obtrectationi non parum ponderis addebant putata nouitas doctrinae Chriſtianae, & dogmata orbi inaudita, rationi ἀκατάληπτα, omnem ab orbe adoratam ſapientiam confundentia, immo funditus ſubruentia. Vnde Chriſti confeſſores adeo mox Atheismi inſimulabantur, mox Spiritu vertiginis abrepti videbantur grandiloquis Philoſophis; quorum aliqui de Paulo, Chriſtum praedicante, magno ſupercilio iudicabant, quod eſſet *ſpermologus* ein Lotterbube, Act. XVII. 18. Proh! immortalem DEVM, quanta vis requirebatur, quantum perſuadendi pondus, totum mundum reformandi, vetuſtiſſima auitae ſuperſtitionis praeiudicia, quibus tenaciora in mentibus hominum ſunt nulla, conuellendi, & homines eo perducendi, vt damnata antiqua ſua conſuetudine, damnatis ſuis ſacris, damnatis moribus, relictis fanis, auro & argento radiantibus, relicta denique tota viuendi & ſentiendi ratione, nouam amplecterentur religionem, alia ſacra, alios mores; data potiſſimum fide vnico alicui JEſu Na-

Nazare-

zareno, nomini ſibi hactenus aut prorſus ignoto, aut ſatis obſcuro, aut ſparſis de illo in vulgus peſſimis fabulis, ſibi ſuſpecto, de quo, e crucis patibulo fuiſſe ſuſpenſum, altus rumor ferebat. Vim ſibi inferre maximam videbatur, & ſanae mentis principia eiurare, qui ſibi vellet perſuadere, ſalutem mundi pendere ab homine ſuſpenſo, illumque, qui inter maleficos relatus ſit, a DEO non ſolum miſſum ſoſpitatorem vnicum, ſed ipſum quoque adorandum Numen eſſe. His ergo ita comparatis oportuit, vt JEſus Nazarenus irrefragabilia ſuae a Patre miſſionis, & quod Meſſias eſſet, nanciſceretur teſtimonia, ex quibus a mundo cognoſci & credi poſſet: ſecus totum huius ſalutaris miſſionis, & magnum illud redemtionis negotium ſine fructu & vſu fuiſſet. Solent mundi Reges publicas illas, quas ad gerenda publica negotia mittunt, perſonas litteris munire fiducialibus, ſolent authentica miſſionis conteſtatione neceſſariam iis conciliare fidem, ſine qua illi aut non ſunt, qui ſunt, aut ſine ſucceſſu negotia moliuntur. Quum igitur Rex Regum ſuum ad nos mitteret magnum internuntium, velletque, vt fides ei haberetur, hanc illi ipſe fecit, de eius perſona & miſſione abunde teſtando. Non multa ediſſeremus de iſthoc teſtimonio, quod DEus de CHriſto perhibuit in vaticiniis veteris Teſtamenti, quorum exactiſſimum complementum in natiuitate, doctrina, operibus, integra vita, in ipſa denique paſſione, morte & reſurrectione Chriſti adeo manifeſtum & manibus quaſi palpandum erat, vt ipſe Saluator ad hoc audacter prouocaret, obſtinatosque Judaeos ablegaret. Joh. V. 39. 46. Matth. XVI. 1. - 3. conf. Matth. XI. 4. 5. Non commemorabimus, quibus diuinis teſtimoniis ſtipata fuerit redemtoris noſtri natiuitas & infantia; nec quid diuini teſtimonii ſubinde fuerit in ſermonibus CHriſti ad populum habitis, vim in animos omnium, hoſtium quoque, conf. Marc. I. 22. Joh. VII. 45. 46. prorſus inſuperabilem ſpirantibus. Opera Chriſti miraculoſa vere diuina, quae Nicodemum ad quaerendum JEſu conſortium Joh. III. 2. quae totum populum, vt vndique ad Chriſtum conflueret, traxerunt, quae cacodaemones, flexis in obſeſſis genubus, ad confeſſionem gloriae

JESV coëgerunt, quae tandem ab ipſis Chriſti hoſtibus non potuerunt diſſimulari Joh. XI. 47 quid fuere, niſi teſtimonia Patris coeleſtis, de Chriſto Meſſia, quibus fides illi potuit debuitque parari in cordibus hominum. Quod argumentum neruoſe perſequitur Hugo Grotius *de Veritate Relig. Chriſt. Lib. II. §. 3* Sane ipſe dulciſſimus Saluator ad opera ſua in omnium ſenſus incurrentia, & quis eſſet, ſatis demonſtrantia, plus vice ſimplici prouocat, e. g. Joh. V. 36. Joh. X. 37. 38. Praeterimus illa de Chriſto teſtimonia, quae jam vltima patientem, e cruce pendentem, moribundum, mortuum, contremiſcente velut tota rerum natura, orbi, quis eſſet reuelabant. Tanto quidem ſucceſſu, vt non modo omnis ſupplicium Chriſti adſpectans populus pectora concutiens conuinceretur, verum etiam centurioni ethnico illa confeſſio extorqueretur: *Vere filius DEI erat iſte* Marc. XV. 39. Nec exponemus pluribus, quantum DEVS Chriſto fidem fecerit ſuſcitando illum e mortuis adeo glorioſe, vt, ne quid de tot JESV amicis dicam, quibus per quadraginta dies viuus apparuit, ipſi hoſtes eius teſtes rei eſſent, illamque non niſi refragante conſcientia diffiteri auderent. Ecquod autem luculentius Patris de Chriſto teſtimonium, vt de eius perſona & miſſione cunctis conſtaret, exſpectari potuit, quam trinum illud, ſonora voce coelitus factum. *Primum* videlicet audiebatur in θεοφάνεια Jordanica, cum Chriſtus baptiſmum acciperet a Joanne, praeſente non exigua populi Judaici, hominumque non infimae ſortis concione. Rupto enim coelo, diſtincta eaque clara vox elabebatur: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo conplacuit mihi*, Matth. III. 17. *Secundum* audiebatur in monte Thabor diſcipulis JEſu Petro, Joanni, & Jacobo, ineffabilem glorificationem corporis Chriſti ſuis oculis uſurpantibus. Vox enim pariter diſtincta e nube emittebatur: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit, ipſum audite!* Matth. XVII. 5. *Tertium* auditum fuit breui ante paſſionem Chriſti, quum ſtipante illum frequente populo, & acclamante illud *Hoſianna*, vrbem Hieroſolymam, aſino equitans ingrederetur. Vox enim coelitus detonuit: *Et glorificaui illum, & rurſus glorificabo.* Quum etiam ex ingente illo comitatu aliqui putarent, ſe nudum tonitru audiſſe, alii

vero

vero iudicarent, quod angelus quidam tanta voce cum Chriſto collocutus fuerit, ipſe Chriſtus perceptam iis vocem, & in quem finem facta ſit, vberius exponebat. Lege Joh. XII. 28. - 32.

Cunctane, Cives O. iſta Patris coeleſtis de Chriſto teſtimonia ſufficiebant abunde ad conciliandam Chriſto fidem, vt de eius perſona & miſſione nemo dubitare poſſet? Attamen celebrius adhuc Spiritus S. teſtimonium, de quo Chriſtus ipſe praedixit Joh. XV. 26. addendum putauit ineffabilis ſapientia & miſericordia DEI, in gratiam potiſſimum miſerorum ethnicorum, cimmeriis ignorantiae tenebris hactenus omnino ſepultorum. Ex his nimirum Chriſto erat colligenda Eccleſia, aperiundi erant coecorum oculi, oues extra caulam Eccleſiae Judaicae palantes aduocandae, *vt vnus eſſet grex ſub vnico paſtore.* Chriſtus lux mundi, extra quem nulla ſalus, reuelandus erat vltra fines terrae Judaicae, vt nomen eius glorioſum fieret ab ortu vsque ad occaſum ſolis. Totus, quousque patebat orbis, ad cuius vaſtitatem relata terra Judaica punctulum videbatur, implendus erat fragrantia ſalutaris agnitionis Chriſti, & mittendi erant Apoſtoli in ampliſſimam meſſem per praedicationem euangelicam de Chriſto ſoſpitatore, DEO maturandam. Inter tot ergo coecas idolotatricasque gentes Chriſto & eius doctrinae fides erat concilianda. Id miro effectu egit Spiritus S. validiſſimo ſuo teſtimonio. Perhibuit illud decima poſt aſcenſionem in coelos, quinquageſima poſt reſurrectionem Chriſti die. Peregit iſtud opportuno illo tempore, quo vrbs Hieroſolyma non Judaeis ſolum, ſed hominibus quoque, qui ex omnibus orbis nationibus ſub ſole degentibus, illuc confluxerant, vid. Act. II. 9. - 11. ſupra fidem & modum repleta erat; vt nulla gens eſſet, ad quam non inauditae rei, quam quisque popularis ſuis oculis adſpexerat, eodem fere tempore, & facta velut inundatione, fama pertingeret. Ipſum vero Spiritus S. de Chriſto teſtimonium hoc erat: quod is effunderetur in diſcipulos, amicos & confeſſores Jeſu crucifixi, eidem, quo ille, contemtui habitos. Latitabant iſti ſub timore & precibus, DEO non hominibus noti, foribus aedium vtplurimum obſeratis. Et

ecce

ecce repentino actu DEVS illos ita dignatur, vt innumerae multitudinis oculi in illos ſolos conuerterentur. Sudo enim coelo ingentis inexſpectatatae procellae ſuſurrans oritur vertigo, deſignans vnicam, qua contemti iſti homines latitabant, templo fortaſſis aut contiguam aut vicinam domum, omnesque inter media feſti ſolemnia verſantes mira attonitaque nouitate illuc conuocans. Veniunt & vident, quid vero! flammulas ignis, viſibile Spiritus Sancti ſymbolum, ardentes ſuper capitibus confeſſorum Chriſti. Vix id contemplati audiunt hos plebeios homines, nullam dicendi artem, nullam ſapientiam, nullam praeter vernaculam linguam edoctos, diſerte, apte, & cum maximo perſuadendi pondere perorare magnalia DEI, tot linguis, dialectibus & idiomatibus, quot orbis ſcatet, diuerſiſſimis. Tot ſane tantaque ſtupenda ſpiritus dona, iſto metro, iſta varietate, iſta vbertate, nulla vmquam aetas vidit in vnum quaſi aceruum congeſta. Omnis Orationis, cui diuinum plane enthuſiaſmum ſubeſſe, manibus veluti palpari poterat, ſcopus & centrum Chriſtus erat, cuius facta diuinitus miſſio, cuius Deitas, officium mediatorium, reſurrectio & ſeſſio ad dextram DEI, cujus denique meritum, ab omnibus, qui aeternum perire nollent, fide adprehendendum, inuictiſſimis argumentis demonſtrabatur, depraedicabatur, vindicabatur; reſerata mira facilitate & certitudine tota Scriptura S. Veteris inſtrumenti. Incredibili huic dono iuncta deprehendebantur: zelus diuinus, animus feruidus & prorſum intrepidus, ſapientia omnino magna, & motus Spiritus S. adeo extraordinarii, vt Spiritu tactos iſtis temperare non poſſe, ſibique ipſis haut relictos eſſe, ſatis manifeſto adpareret. Stupebant omnes indigenae & peregrini ſpectatores auditoresque, quisque ſua vernacula edocebatur myſteria regni diuini & tanti momenti veritates in quarum illico adſenſum rapiebatur. Quo magis enim res inuſitata & inaudita erat, eo fortius corda ſuperabat, ut, quin prorſus divina operatio ſubeſſet, diffiteretur nemo: Niſi excipias quosdam, aut ob impia praeiudicia confuſos & hæſitantes, aut ad inſaniam usque malitioſos, ebrietati tribuentes, quod omnes vires poſſibiles alicuius luxuri-

antis

riantis phantaſiae millies excedit. At ſolet ita mauelle diabolus inſanire & criminari, quam locum concedere veritati, in ſolis licet diſco collocatae, qua honor DEI & ſalus hominum promoueri queunt. Petrus vero Apoſtolus ex illa temeraria temulentiae inſimulatione anſam captabat, ſpecialius ad populum loquendi oratione, quae non minus JEſum Meſſiam demonſtrabat, quam auditores ad poenitentiam & fidem in eundem ſerio exhortabatur. Cui etiam ſparſo in cordibus viuo ſemini DEus ita benedicebat, ut illo ipſo die ter mille animae ad Chriſtum conuerterentur; quem numerum quotidie mirum quantum auctum fuiſſe, Lucas in Actis Apoſt. paſſim refert. Niſi ergo Chriſtus eſſet Meſſias a DEO miſſus, quare quaeſo in eius diſcipulos DEus effudiſſet ſui Spiritus dona plane admiranda, cur tantam dicendi vim, tantam ſapientiam, tantam ſcripturas exacte interpretandi promtitudinem, totque alias dotes copioſiſſimas, quae naturae viribus adquiri non poterant, fuiſſet largitus? Cuius rei, quum oculati teſtes eſſent omnium nationum homines, facta illorum, quae viderant, & audiuerant, poſt reditum ad ſuos populares fideli relatione, Chriſto & eius mox praedicando vberius euangelio primam viam ſtrauerunt, primam famam fidemque fecerunt. Nec ſolo illo, quod in Apoſtolis Chriſti conſpiciebatur, primo Pentecoſtes die, totum Spiritus Sancti de Chriſto teſtimonium abſolutum eſſe, cenſeri debet. Acceſſit enim illud, quod Seruator promiſerat Marc. XVI. 17. 18. donum miraculorum, facultas patrandi talia, quae non humanis viribus, ſed ſolius Numinis infiniti efficacia fieri poſſe, a quouis ſanae mentis homine intelligi debebant. Acceſſit, quod Apoſtoli per preces & manuum impoſitionem eamdem, quam ipſi acceperant, Spiritus Sancti viſibili ſigno ſe effundentis, virtutem aliis miro effectu conciliarent, eosque, viros per eundem Spiritum aeque taumaturgos, efficerent. Quum ergo Apoſtoli diuina non modo efficacia Chriſtum annunciarent, verbi quoque virtute corda vehementer occuparent, verum etiam verbi veritatem ſtupendis miraculis ſubinde confir-

 marent

marent, nonne vero id apertiſſimum Spiritus Sancti de Chriſto teſtimonium erat iudicandum? Adeo quoque, aures cordaque praedicato verbo ſtudioſe ſubtrahentes, miraculorum celebritate inuiti quaſi ad audiendum trahebantur. Senſuali enim experientia de diuinitate & veritate miraculorum conuictis, niſi omnem rationem & conſcientiam ſecum ſuffocaſſent, non poterant non ſuboriri cogitationes inuicem diſceptantes: vtrum DEO cum hominibus ſtolidis, mendacia aut inania ſomnia loquentibus, adeo manifeſtum queat intercedere commercium, anne vero tantis donis ſtipata doctrina, vt vt nemini ſapientum hactenus probata, vera & diuina credi debeat? Vltimum plusquam ſimile vero iudicantes, ipsâ conſcientia, ad audiendam ſodes novam doctrinam, extimulati, auditi verbi traditaeque coeleſtis veritatis ſtimulos atque reduncos intus ſentiebant; donec Euangelium toto pectore amplecterentur, eique ſerio poenitentes obedirent. Itane validiſſime de Chriſto per orbem teſtificatus fuit, & Chriſto magnam lateque patentem eccleſiam ex omnibus gentibus collegit Spiritus Sanctus!

Non autem poſtea deſiit Spiritus S. de Chriſto teſtari, verum inde à iactis Eccleſiae N. T. primis fundamentis usque ad hodiernum diem idem negotium peragit validiſſime. Equidem intra eccleſiam non opus eſt, ut Chriſto & doctrinae eius ſaluificae miraculis, aliisque extraordinariis, quibus olim Apoſtolos & primi aeui doctores mactauit, donis fidem faciat. Veritatem vero coeleſtem puram conſeruando, illam protegendo, illique victoriam largiendo contra cunctos, qui aut aperto marte, aut per cuniculos illam ſubruere moliuntur, homines per verbum ad Chriſtum vocando, conuincendo, convertendo & vera fide locupletando, dona adminiſtrantia miniſtris erogando, per verbum & ſacramenta efficaciter operando, tot extra eccleſiam degentes quotidie ad chriſtianum coetum perducendo, & ut paucis dicam, regnum

Chriſti

Chriſti aedificando ac extendendo; ecquid agit aliud, quam quod ceu Spiritus Chriſti, de Chriſto infinite teſtetur, hunc nimirum in finem, ut homines in vnicum illum ſoſpitatorem credant, & per fidem nanciſcantur vitam æternam.

Quae hactenus commentatus ſum, O. Ciues! ad Vos ſpecialius pertinent, & in Veſtros vſus eſſent conuertenda; ſed pagina ſcribendi finem imperante, multa dicenda ſunt paucis. Idem nempe Spiritus S. qui olim ſingulari licet ratione de Chriſto teſtatus eſt, & gentes ad Chriſtum vocauit, hodienum in verbo & ſacramentis idem agit, Chriſtum revelat, nos ad illum vocat, imo fidem in nobis operatur, ſine eius enim auxilio illum non poſſemus ſalutari effectu *adpellare Dominum*. Haec ergo Spiritus S. de Chriſto teſtificatio veſtra quoque pectora conuincat de veritate coeleſti, muniatque contra quemuis Scepticiſmum, Naturalismum, Atheismum, Epicureismum, omniaque cuiuscunque demum Pſeudo-Philoſophiæ venenata principia. His enim temporibus ingruiſſe videtur *hora tentationum venientium ſupra totum orbem* Apoc. III. 10. Vana eſt omnis ſcientia, quæ aut illi vnicæ in Chriſto fundatæ, per quam ſaluamur, contradicit, aut quae tantum non a Spiritu S. docetur & obſignatur. O felices Vos! ſi eius apud vos habetis teſtimonium 1. Joh. V. 10. Sed nolite elidere aut eludere iſtud, nolite incaſſum accipere dona eius ſanctificantia. Date, hortor, operam, vt vita veſtra demonſtret, vos quoque huius almi Spiritus factos eſſe participes, vt ſancta & intemerata vita Chriſto & eius euangelio pariter teſtimonium perhibeatis.

Audite verbum Domini cum animi reuerentia, vt & veſtra corda igniculos flammulasque coeleſtes concipiant. Cavete Vobis abs profanis iſtis in templo obambulationibus, a ruſticis, caput inter media ſacra ſine cauſa ſtolide & irreuerenter obtegendi, moribus. Nolite comeſſari

meſſari ac inebriari dulci mero, ſpiritu potius impleamini! Nolite per plateas vociferari, & inconditis clamoribus elegans ſtudioſorum nomen usque proſtituere. Celebrate potius linguâ veſtra magnalia DEI non ſatis celebranda. Audiuntur de aliquibus veſtri ordinis varia, quae cum elogio illo, quo vos in ſua Oratione exaugurali nuper ornauit M. D. Ex-Rector, haud quadrare videntur. Adeone ô mei! vobis moleſtum eſt, ad virtutem laudibus exſtimulari? vt, quod haud pridem factum, digladiationibus, & vigilum prouocationibus (quas, quod non velitis tandem aliquando nauſeare, mirantur omnes honeſti) in omnia contraria mauelitis ire, quam bonam de vobis conceptam ſpem ſtudioſe explere. Sane, ſi ſpiritus Chriſti in vobis habitat, aliter Vos geretis! Quare ita contriſtamini data quaſi opera illum, qui tanta longanimitate animas veſtras lucrari laborat? Emendate potius mores, renouate corda, & tradite vos totos regimini Spiritus Sancti obſequioſiſſime! Coronidis tandem loco habeatis meditationi veſtrae commendatum illud Apoſtoli: Rom. VIII. *Quotquot ſpiritu DEI aguntur, hi ſunt filii DEI!* & iſtud ibid. v. 10. *Si quis Spiritum Chriſti non habet, non eſt ipſius! Valete!*

P. P. SVB SIGILLO RECTORALI ACADEMICO,
Feria I. Pentecoſtes.
Anno MDCCXXXV.